

Строкаль Віта Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри екології агросфери та екологічного контролю, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна) strokalita@i.ua

Октисюк Аліна Олександрівна – студент ОКР «Магістр» факультету екології і сталого розвитку спеціальності 8.04010601 «Екологія та охорона навколишнього середовища» (м. Київ, Україна) strokalita@i.ua

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Н. М. Рідей

УДК 378.147.016:81'243

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ НАВЧАННЯ: НОВІ ЗАВДАННЯ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ

Н. А. Сура

У статті визначено нові завдання міждисциплінарного навчання в умовах модернізації вищої професійної іншомовної освіти. Визначення нових завдань міждисциплінарності навчання дозволило з'ясувати, що ці завдання пов'язані з вичленуванням головних елементів змісту професійної іншомовної освіти, передбаченням розвитку системоутворювальних ідей, понять, загальнонаукових прийомів, можливостей комплексного застосування знань з різних дисциплін у сучасному немовному ВНЗ.

***Ключові слова:** міждисциплінарне навчання, професійна іншомовна освіта, цілепокладання, немовний ВНЗ, освітні програми*

Сучасний стан природознавства постає як складна система наук, у якій функціонує безліч наукових дисциплін. Більшість з них безперервно взаємодіють, маючи загальні об'єкти наукового пізнання. Взаємне проникнення наук відображає об'єктивну діалектику природи. Жодна з частин природи не ізольована, а знаходиться в загальному зв'язку. І якщо в науці природним чином здійснюється взаємозв'язок різних наук, то в навчанні цю синтезуючу роль виконують міждисциплінарні зв'язки [7].

Основне значення міждисциплінарних зв'язків полягає в тому, що вони дають можливість пов'язати в систему всі знання,

набуті з різних дисциплін, а також набуті нові знання на основі цих зв'язків, що є вельми актуальним.

У педагогічній літературі зафіксовано більше 30 визначень категорії „міждисциплінарні зв'язки”. Багато вчених-педагогів (Г. Батуріна [1], С. Войнов [2], І. Гущина [3], М. Данилов, Б. Єсіпов [4], В. Максимова [7]; М. Скаткін [8] тощо) зробили свій помітний внесок у вирішення проблеми міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання.

У наш час немає єдиної загальноприйнятої думки про статус міждисциплінарних зв'язків. На думку одних авторів (П. Кулагін [5]; В. Максимова [7]), міждисциплінарні зв'язки є однією з найважливіших дидактичних умов підвищення наукового рівня викладання дисциплін та ефективності всього навчального процесу. Н. Лошкарьова [6] та В. Максимова [7] дотримуються думки про те, що міждисциплінарні зв'язки є дидактичним принципом, тісно пов'язаним з принципом науковості й системності, є віддзеркаленням у змісті та методах навчання міжнаукових зв'язків. Це говорить про складність цієї проблеми.

Вивчення проблем, пов'язаних із дослідженням нових завдань міждисциплінарності в умовах модернізації вищої професійної іншомовної освіти, потребує насамперед визначитися з адекватними в умовах вищого, зокрема немовного ВНЗ, підходами до організації навчального процесу, що складають основу сучасних освітніх програм.

Мета роботи полягає у визначенні нових завдань міждисциплінарного навчання в умовах модернізації вищої професійної іншомовної освіти.

Актуальним завданням сучасного університету в галузі мовної освіти є ефективна організація процесу підготовки з іноземної мови з метою академічного й професійного полікультурного спілкування [11].

У сферу інтенсивних розробок потрапляє процес цілепокладання й побудови курсу [11] професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців, спрямованого на конкретний результат – вільне володіння іноземною мовою з метою професійного спілкування. Стратегічне планування процесу професійної іншомовної підготовки у цьому напрямі дозволяє вирішувати конкретні завдання навчання комунікації іноземною

мовою в академічній сфері спілкування, а також надає студентам університету можливість планувати свою навчальну діяльність іноземною мовою у взаємозалежності щодо реалізації професійних цілей і завдань [11].

Сучасні освітні програми, таким чином, є симбіозом іншомовних соціокультурних знань і вмінь та групою професійних знань і вмінь, пов'язаних зі специфікою спеціальності [11], яку опановують майбутні фахівці у певній професійній галузі.

Цілепокладання підчас планування й організації міждисциплінарних освітніх програм дозволяє об'єднати зусилля викладачів профільних дисциплін і викладачів іноземної мови для досягнення максимально ефективного результату в процесі підготовки всебічно розвиненого студента – майбутнього фахівця, який був би затребуваним на вітчизняному й міжнародному ринку праці.

В основі процесів цілепокладання згаданих вище освітніх програм лежать такі проблемні зони, об'єднані І. Слесаренком [11] у наведені нижче галузі дослідження: проблема соціокультурної освіти засобами рідної та іноземної мови, що вивчається; проблема професійного самовизначення й професійної культури випускників вищої школи; компоненти професійно орієнтованої соціокультурної компетенції; комунікативні стратегії взаємодії; комунікативно-когнітивний підхід до організації процесу навчання іноземної мови як інструменту реалізації навчальної та професійної діяльності.

Зважаючи на використання на практиці розробки в цих галузях дослідження [10], ми виділяємо конкретні групи цілей в освітньому процесі, послідовна реалізація яких призводить до необхідних результатів у сфері професійної іншомовної підготовки майбутнього фахівця – випускника ВНЗ, який міг би на практиці у своїй професійній діяльності ефективно використовувати набуті професійні, соціокультурні знання й уміння.

До таких цілей належать [10]: *лінгвістичні*, що включають послідовне оволодіння іноземною мовою з метою ефективно міжособистісної взаємодії; *стратегічні*, що передбачають розвиток умінь творчо використовувати набуті професійні й соціокультурні знання на практиці; *соціоафективні*, що дозволяють студентам змінювати власні моделі поведінки в процесі інтеракції; *філософські*, які припускають розвиток умінь змінювати власні

погляди, ціннісні установки; *процесуальні*, що передбачають завдання й діяльність пізнавального характеру, спрямовану на розвиток, наприклад, і компенсаторних умінь студентів; *професійно орієнтовані*, пов'язані з реалізацією професійної діяльності.

Ця група цілей розглядається в науково-методичній літературі [10] як одна з основних категорій для плануванні міждисциплінарних освітніх програм. Саме ця група дозволяє студентам набувати знань і розвивати вміння, відповідальні за розвиток професійно орієнтованої компетенції, адекватне функціонування на високому соціокультурному рівні взаємодії спочатку в освітній діяльності, а потім і в професійній [10].

Розглянувши деякі питання, пов'язані з процесом цілепокладання міждисциплінарних освітніх програм [10; 11], необхідно підсумувати: міждисциплінарні освітні програми, *joint curricula* або *integrated instructional cycle*, незалежно від програми спеціальності або університету, у якому вони реалізуються, мають відповідати певним уніфікованим вимогам у контексті їхньої організації.

До основних вимог, що висуваються до міждисциплінарних освітніх програм, які розробляються в системі професійної іншомовної підготовки немовного ВНЗ, віднесемо такі [11]:

- навчальні матеріали міждисциплінарних освітніх програм мають рівною мірою відповідати цілям оволодіння іноземною мовою й спеціальності;
- як наслідок такої організації навчального процесу іноземна мова в міждисциплінарних освітніх програмах постає не як мета навчання, а як засіб організації діяльності навчання й професійної діяльності та досягнення конкретних результатів у цих видах діяльності;
- професійні знання, пов'язані з навчальною дисципліною, що вивчається, структуруються в таку логічну послідовність, яка дозволяє організувати продуктивну взаємодію в групі для вирішення поточних завдань навчання й забезпечувати цю взаємодію засобами іноземної мови;
- мовний матеріал представлений на заняттях у форматі вправ, орієнтованих на розвиток логічного й дидактичного мислення, що дозволяє студентам аналізувати граматичну структуру мови [13], а також моделювати аналогії лінгвістичних явищ, що вивчаються;

- міждисциплінарні освітні програми припускають взаємодоповнювальну організацію навчального матеріалу з метою забезпечення взаємодії в ситуаціях академічної та професійної сфер спілкування;

- деякі міждисциплінарні освітні програми можуть передбачати цілеспрямовану підготовку з іноземної мови з метою складання сертифікаційних іспитів міжнародного зразка;

- міждисциплінарні освітні програми забезпечують тематичну організацію курсу навчання, побудовану на аналізі потреб студентів у своєму академічному середовищі (needs analysis), а також зумовлену вимогами до обсягу знань у межах засвоєваної спеціалізації;

- найбільший обсяг науково-дослідних, навчальних завдань зазвичай представлено у форматі, що відповідає розвитку когнітивно-комунікативних умінь студентів [12], розвитку груп умінь критичного й дедуктивного мислення, що надалі дозволяє студентам ухвалювати самостійні, творчі рішення в новій ситуації взаємодії;

- науково-дослідні, навчальні завдання, що формують міждисциплінарні освітні програми, спрямовані на інтегроване симультанне оволодіння іноземною мовою в професійній і академічній сферах взаємодії;

- міждисциплінарні освітні програми обов'язково містять блок соціокультурних завдань, спрямованих на гармонійний розвиток особистості студента немовного ВНЗ як суб'єкта діалогу культур в академічній і професійній сферах взаємодії.

Прикладом реалізації основних теоретичних положень у контексті формування міждисциплінарних освітніх програм і підготовки їхнього методичного забезпечення може слугувати навчально-методичний комплект навчальних матеріалів [9], у концепції та структурній організації якого відбито основні положення цілепокладання й формування міждисциплінарних освітніх програм для студентів ВНЗ.

Наведемо деякі з цілей, заявлені до реалізації в указаному вище методичному комплекті навчальних матеріалів [9]: ознайомити студентів з базовими професійними знаннями у сфері термінології за фахом; навчити студентів умінь презентації професійного змісту іноземною мовою (індивідуальна презентація проекту; групова

презентація проекту); ознайомити студентів з основами вербальної й невербальної іншомовної комунікації в професійній сфері спілкування з метою ефективної організації командної роботи, проектного менеджменту засобами іноземної мови.

Відповідно до цілей, заявлених у цій міждисциплінарній освітній програмі [9], для студентів немовного ВНЗ формулюються плановані результати навчального процесу: набути знання й уміння в галузі професійної іноземної мови, достатні для рівня міжнародного сертифіката, що вимагається програмою; уміти висловлювати й обстоювати погляд на проблему в роботі з колегами за фахом, пропонувати й чітко висловлювати інноваційні рішення під час виконання творчих проектів; уміти організовувати професійну діяльність у форматі командної роботи, роботи в групах, уміти налагоджувати контакти в професійному середовищі; уміти пояснити складні положення дисципліни, що вивчається, нефахівцям.

Подібне бачення освітніх перспектив викладачами іноземної мови і, як наслідок, студентами немовного ВНЗ приносить, як уважає І. Слесаренко [11], конкретні очевидні результати, коли спільні з іноземними партнерами науково-дослідні проекти в процесі навчальної діяльності виростають у сформовану систему реалізації професійних потреб особистості студента. Саме за таких умов вирішується одне з головних завдань навчання іноземної мови в немовному ВНЗ: іноземна мова стає важливим чинником у професійному самовизначенні студентів-випускників.

Підсумовуючи викладене вище, можемо зробити низку висновків узагальнювального характеру щодо розглянутої проблеми.

По-перше, оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю з опорою на міждисциплінарні зв'язки відповідає різним інтересам майбутніх фахівців немовного ВНЗ, дозволяє враховувати їхні індивідуальні особливості й схильності, що, природно, створить найбільш сприятливий режим функціонування всієї системи професійної іншомовної підготовки в сучасних університетах. По-друге, пропонований міждисциплінарний підхід, що об'єднує лінгвістичну, професійну, комп'ютерну та культурологічну спрямованість навчання у єдине ціле, дозволяє рівномірно розподілити зміст програми навчання іноземної мови. По-третє,

розглянувши питання планування міждисциплінарних програм, ми акцентували увагу на новому підході до підготовки з іноземної мови в немовному ВНЗ, в основі якого лежить професійна модель соціокультурної освіти особистості студента.

Таким чином, визначення нових завдань міждисциплінарного навчання в умовах модернізації вищої професійної іншомовної освіти дозволило констатувати, що ці завдання пов'язані насамперед із вичленуванням головних елементів змісту освіти, передбаченням розвитку системоутворювальних ідей, понять, загальнонаукових прийомів навчальної діяльності, можливостей комплексного застосування знань з різних дисциплін у системі професійної іншомовної освіти. Уважаємо, що перспективи досліджень будуть плідними при розгляді нових завдань міждисциплінарності навчання у контексті трьох взаємопов'язаних компонентів: змістово-інформаційного; операційно-діяльнісного; організаційно-методичного.

Література

1. Батурина Г. И. Введение в педагогическую профессию : учеб. пособие для студентов сред. пед. учеб. заведений / Г. И. Батурина, Т. Ф. Кузина. – 2-е изд., стер. – М. : Академия, 1998. – 176 с.
2. Войнов С. В. Межпредметные связи дисциплины „Основы Безопасности Жизнедеятельности” в системе школьного образования [Электронный ресурс] / С. В. Войнов. – Режим доступа : http://www.coolreferat.com/Жизнедеятельности_в_системе_школьного_образования/19/07/2011/
3. Гущина И. В. Использование межпредметных связей на уроке [Электронный ресурс] / И. В. Гущина. – Режим доступа : <http://freepapers.ru/16/ispolzovanie-mezhpredmetnyh-svyazej-na-uroke/41161.264496.list1./2011/html>
4. Данилов М. А. Дидактика / М. А. Данилов, Б. П. Есипов. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1957. – 518 с.
5. Кулагин П. Г. Межпредметные связи в обучении / П. Г. Кулагин. – М. : Просвещение, 1983. – 321 с.
6. Лошкарева Н. А. Межпредметные связи как средство совершенствования учебно-воспитательного процесса : учеб. пособие для ФПК директоров школ / Н. А. Лошкарева. – М. : Просвещение, 1981. – 101 с.
7. Максимова В. Н. Межпредметные связи в процессе обучения / В. Н. Максимова. – М. : Просвещение, 1988. – 191 с.
8. Скаткин М. Н. Проблемы современной дидактики / М. Н. Скаткин. – 2-е изд. – М. : Педагогика, 1984. – 96 с.

9. Слесаренко И. В. Геология. Курс профессионального английского языка : учеб.-метод. комплекс / И. В. Слесаренко, Р. Н. Абрамова, Н. В. Демченко. – 2-е изд. – Томск : ТПУ, 2005. – 37 с.

10. Слесаренко И. В. Формирование поликультурной среды технического вуза на примере иноязычной подготовки студентов Элитного технического образования / И. В. Слесаренко // Инженерное образование и наука в мировом образовательном пространстве : сб. тр. Междунар. конф., GEER. – Томск : ТПУ, 2006. – С. 255 – 260.

11. Слесаренко И. В. Целеполагание при обучении иностранному языку в техническом вузе: междисциплинарный подход / И. В. Слесаренко // Вестн. Томского гос. ун-та. Сер. Филология. – 2007. – № 296. – С. 59 – 61.

12. Bloom B. S. (ed.) Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook I, cognitive domain / B. S. Bloom. – New York ; Toronto : Longmans ; Green, 1956. – P. 201 – 207.

13. Hadley A. O. Teaching language in context / A. O. Hadley. – Boston : Heinle and Heinle Publishers, 1993. – 532 p.

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ: НОВЫЕ ЗАДАЧИ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ВЫСШЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Н. А. Сура

В статье определены новые задачи междисциплинарного обучения в условиях модернизации высшего профессионального иноязычного образования. Определение новых задач междисциплинарности обучения позволило выяснить, что эти задачи связаны непосредственно с выделением главных элементов содержания профессионального иноязычного образования, предусматривают аспекты развития системообразующих идей, понятий, общенаучных приемов, учитывают возможности комплексного использования знаний из разных дисциплин в современном неязыковом ВУЗе.

***Ключевые слова:** междисциплинарное обучение, профессиональное иноязычное образование, целеполагание, неязыковый ВУЗ, образовательные программы*

INTERDISCIPLINARY LEARNING: NEW CHALLENGES IN THE CONDITIONS OF MODERNIZATION OF HIGHER PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

N. A. Sura

In the article the new challenges of interdisciplinary learning in conditions of modernization of higher professional foreign language education are defined.

The definition of the new challenges of interdisciplinary learning allowed us to find out that these challenges are connected directly with the main elements of professional foreign language education, include the development of strategic ideas, concepts, techniques, take into consideration the possibility of interdisciplinary integration of knowledge from different disciplines at modern non-linguistics higher educational establishments.

Key words: interdisciplinary learning, professional foreign language education, goal-setting activities, non-linguistics higher educational establishment, educational programs

Сура Наталія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ) E-mail: sura.natalia@mail.ru

Sura Natalia Anatolievna – candidate of pedagogical sciences, assistant professor, assistant professor of foreign languages department of East-Ukrainian national university named after Volodymyr Dahl (Lugansk) E-mail: sura.natalia@mail.ru

Рецензент – Червонецький Володимир В'ячеславович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практики іноземних мов Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ)

Reviewer – Chervonetsky Volodymyr Vyacheslavovich – doctor of pedagogical sciences, professor, chairman of practice of foreign languages department of East-Ukrainian national university named after Volodymyr Dahl (Lugansk city)

УДК 37.015.31:008

ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРНОГО САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ

О. М. Химченко

У статті досліджено педагогічні погляди науковців щодо значення культурного саморозвитку для становлення особистості в цілому та для майбутніх учителів зокрема, розкрито співвідношення людини та культури, освіти та культури, прокоментовано поняття „людина культури”, сформульовано найважливіші характеристики культурного саморозвитку, визначено сутність теорії аутопоезису.

Ключові слова: *людина культури, культурний саморозвиток, майбутні учителі.*

Розвиток ринкових відносин в економіці України зумовив новий погляд на людські ресурси, відповідно, і на професійну підготовку майбутніх учителів, структуру, зміст і характер запасу знань, навиків, ціннісних орієнтацій. У суспільстві провідну роль відіграє